

ביאורים

לימוד התורה הוא המצוה הראשונה שהילד היהודי מתחיל לקיים בעצמו. האב מצווה להתחיל ללמד את בנו את פסוקי התורה כבר מהרגע שהוא מתחיל לדבר, על אף שהוא אינו מבין לעומק את תוכנם. המילה הראשונה שצריך לחנך את הילד לומר היא: 'תורה'. דבר זה מלמדנו שלימוד התורה איננו רק מצוה אינטלקטואלית שפונה אל השכל אלא דרך חיים ותרבות רוחנית מתמדת.

בשלב הראשון של לימוד הבן, צריך האב ללמד את בנו בעצמו, אך בשלב השני, כשהילד כבר הגיע לגיל חינוך, שולח אותו האב למלמד תינוקות, אשר בקי במלאכת החינוך, כדי שיקנה לילד את התורה כולה. שם פוגש הבן ילדים נוספים ונוצרת אווירה חברתית מדרבנת סביב לימוד התורה.

הילד מחויב ללמוד את כל התורה כולה, תורה שבכתב ותורה שבעל פה, אך יש כמה הבדלים ביניהן:

א. עבור לימוד תורה שבכתב מותר לקחת שכר, ואילו את התורה שבעל פה אסור ללמד בשכר.

ב. החיוב של האב ללמד את הבן בשכר הוא רק בתורה שבכתב, שזו התורה וכן הנביאים והכתובים. לעומת זאת, החובה להמשיך וללמוד את התורה שבעל פה מוטלת על הבן, ואפילו 'לא מצא', הבן, 'מי שילמדו בחינם - ילמד בשכר', כדי ללמוד גם את התורה שבעל פה.

ניתן לבאר ששורש ההבדל הוא שתורה שבעל פה לומדים מתוך הבנה כאשר האדם כבר גדול ועומד על דעתו. עיקר חכמת התורה והבנתה לעומק הוא בתורה שבעל פה, והצורך ברב שילמד את האדם תורה שבעל פה הוא הכרחי. אם תלמיד חכם ייקח כסף על כך שהוא מלמד הוא יוכל להרוויח מכך שכר רב, אך בדרך זו מעמדם של תלמידי החכמים ושל התורה ירד. התורה תהיה תורה כ"קרדום לחפור בה", אנשים ילמדו אותה לשם מקצוע על מנת להרוויח כסף, והיא תיחשב בעיניהם כאחת מן המלאכות. כדי למנוע מציאות זו נאסר עלינו ללמדה בשכר. אך את התורה שבכתב ניתן ללמוד גם באופן עצמאי. היא כתובה ומתוחמת ובמאמץ עצמי ניתן להגיע להקפתה ולהבנתה. לכן אין חשש לזלזול בתורה ובלומדיה אם ילמדו אותה בשכר.

הרחבות

• שכר המלמדים

אָבֵל תּוֹרָה שֶׁפָּעַל פֶּה - אָסוּר לְלַמְּדָה בְּשֹׁכֵר. בימינו מקובל ללמד תורה בשכר. כיצד זה מתיישב עם ההלכה שלמדנו כאן? הרב אליעזר מלמד דן בכך בהרחבה ומעלה מדברי התלמוד והפוסקים כמה סברות להתיר את קבלת השכר במקרים שונים. בין השאר הוא מתאר שינוי היסטורי בלימוד התורה ובלומדי התורה עד שכיום קשה לאדם להיות גם תלמיד חכם וללמד תורה וגם להתפרנס ממעשה ידיו. ולכן "ברור שעל פי ההלכה אין שום איסור בזה שהרבנים מקבלים פרנסתם מן הציבור, שכן מה שהציבור נותן לרבנים ולמורים הוא שכר בטלה, כלומר, שכר עבור זה שהם מתפנים ממלאכתם ומלמדים תורה בישראל. שאם לא היו משלמים להם שכר, היו צריכים לעבוד בעבודה אחרת ולא היתה בידם אפשרות ללמד תורה. ואף שחלק מן הזמן הם לומדים בעצמם, מכל מקום גם לימוד זה הוא לתועלת הציבור, שעל ידו יוכלו לשמור על רמתם התורנית, ומתוך כך יוכלו ללמד תורה ולפסוק הלכות. שכן כיום לא ניתן לשמור על רמה נאותה של תלמיד חכם בלא להקדיש לכך את כל היום, לפיכך הציבור מבקש מאותם המסוגלים לשמש ברבנות לפנות את כל זמנם כדי ללמוד וללמד, ועבור כך משלמים להם שכר בטלה" [פניני הלכה, ליקוטים א עמוד 37, ועיי' גם בשאר דבריו].

לעילוי נשמת מרת תמו בת חנה עמאר ע"ה

וּמֵאַמְתִּי מִתְחִיל אָבִיו לְלַמְּדוֹ תּוֹרָה? מִשִּׁיתְחִיל לְדַבֵּר, מְלַמְּדוֹ "תּוֹרָה צְוָה לָנוּ מֹשֶׁה" (שם) (ג,ד) וּפְסוּק רֵאשׁוֹן מִפְּרִשְׁת 'שְׁמַע' (שם ד,ה). וְאַחַר כֵּן מְלַמְּדוֹ מְעַט מְעַט, פְּסוּקִים פְּסוּקִים, עַד שִׁיְהֵא בֶן שָׁשׁ אוֹ בֶן שֶׁבַע, לְפִי בְרִיּוֹ, מוֹלִיכוֹ אֶצֶל מְלַמֵּד הַתִּינוּקוֹת.

ז, הִיָּה מְנַהֵג הַמְּדִינָה לְקַח מְלַמֵּד הַתִּינוּקוֹת שֹׁכֵר - נוֹתֵן לוֹ שְׂכָרוֹ. וְחֵיב לְלַמְּדוֹ בְּשֹׁכֵר עַד שִׁיִּקְרָא תּוֹרָה שֶׁבְּכֶתֶב פְּלָה°.

ז, מְקוּם שֶׁנֶּהְגוּ לְלַמֵּד תּוֹרָה שֶׁבְּכֶתֶב בְּשֹׁכֵר° - מִתֵּר לְלַמֵּד בְּשֹׁכֵר. אָבֵל תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה - אָסוּר לְלַמְּדָה בְּשֹׁכֵר, שְׁנֵאמֹר: "רְאֵה לְמִדְתֵּי אֲתָכֶם" (שם ד,ה) - מָה אֲנִי בְּחֻנָּם לְמִדְתִּי, אֵף אַתָּם בְּחֻנָּם לְמִדְתָּם מִמֶּנִּי. וְכֵן כְּשֶׁתְּלַמְּדוּ לְדוֹרוֹת - בְּחֻנָּם, כְּמוֹ שֶׁלְּמִדְתָּם מִמֶּנִּי.

ז, לֹא מִצְאָ מִי שֶׁיְלַמְּדוּ בְּחֻנָּם - יְלַמֵּד בְּשֹׁכֵר, שְׁנֵאמֹר: "אַמֹּת קָנָה" (משלי כג,ג). יְכוּל יְלַמֵּד לְאַחֲרִים בְּשֹׁכֵר? תְּלַמְּדוּ לֹמֵר: "וְאַל תִּמְכֹּר" (שם). הֵא לְמִדְתֵּי שְׂאָסוּר לוֹ לְלַמֵּד בְּשֹׁכֵר, אֵף עַל פִּי שֶׁלְּמִדּוֹ רַבּוֹ בְּשֹׁכֵר.

וּפְסוּק רֵאשׁוֹן מִפְּרִשְׁת שְׁמַע - "שמע ישראל, ה' אלהינו ה' אחד". לְפִי בְרִיּוֹ - לפי יכולת הלימוד שלו. מְדִינָה - עיר. תּוֹרָה שֶׁבְּכֶתֶב פְּלָה - התנ"ך. לְלַמֵּד תּוֹרָה שֶׁבְּכֶתֶב בְּשֹׁכֵר - "מתוך כוונה שיהא אותו שוכר - שוכר לימוד הטעמים ושכר שמירת התינוקות, שלא ייעזבו ויתקלקלו" (פה"מ נדרים ד,א). שְׁנֵאמֹר - בדברי משה אל העם.

